

**Osnovni tečaj
o franjevačkoj
misionarskoj
karizmi**

**Sestre i braća u
sekulariziranom
svijetu**

Lekcija 14

Impresum

Nakladnik:

Svjetlo riječi, Sarajevo – Zagreb

Za nakladnika:

Zdravko Kujundžija

Prijevod s njemačkog:

Ladislav Z. Fišić

Korektura:

Dražana Radman i Jozo Jezerčić

Grafičko oblikovanje:

Branko R. Ilić

Tisak:

Grafotisak, Grude

Sarajevo – Zagreb, 2003.

Naslov izvornika:

*Grundkurs zum
franziskanisch-missionarischen Charisma*

Nakladnik izvornika:

Međunarodni ravnateljski tim CCFMC

Predsjednik: *Anton Rotzetter*, OFMCap

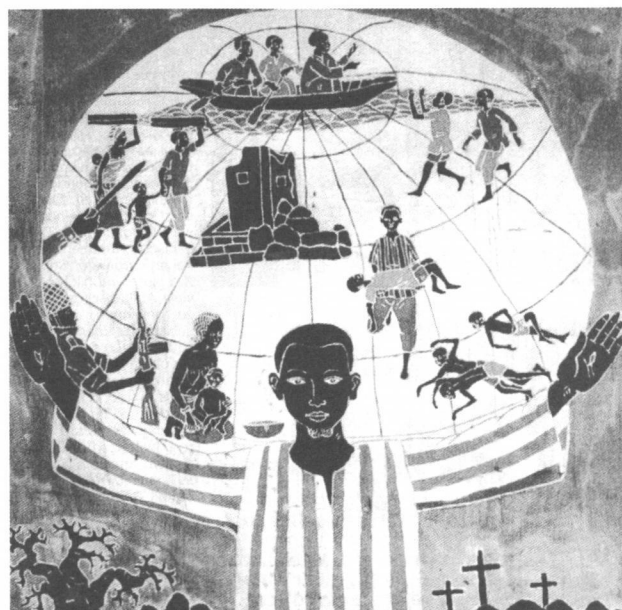
Drugo, prerađeno izdanje, usklađeno
s prijedlozima Međunarodnog
kongresa CCFMC, Asiz, 1994.

Redakcija:

*Maria Crucis Doka OSF,
Patricia Hoffmann,
Margarethe Mehren OSF,
Andreas Müller OFM,
Othmar Noggler OFMCap,
Anton Rotzetter, OFMCap*

Grafike: *Jakina U. Wesselmann*

Osnovni tečaj o franjevačkoj misionarskoj karizmi

Sestre i braća u sekulariziranom svijetu

Lekcija 14

Sestre i braća u sekulariziranom svijetu

Iz izvora

Cijeli svijet je naš samostan

A. Uvod

B. Pregled

C. Informacija

1. **Krist posvećuje sve ljudske djelatnosti**
2. **Pojam sekularizacije**
 - 2.1. Sekularizacija i religija
 - 2.2. Sekularizacija i sekularizam
 - 2.3. Povratak religioznoga
3. **Kršćanstvo i sekularizacija**
 - 3.1. Prosvjetiteljstvo
 - 3.2. Reakcija Crkve
4. **Novi humanizam**
 - 4.1. Težnja prema ljudskoj cjelovitosti
 - 4.2. Traženje dubljega smisla unutar svjetovnog života
 - 4.3. Duh blaženstava
 - 4.4. Sveto u običnom i svakidašnjem
 - 4.5. Obnova liturgije

5. Svjedočiti

- 5.1. Franjevačko svjedočanstvo danas
- 5.2. Sloboda za život
- 5.3. "Milost rada" i "duh molitve"
- 5.4. Franjo u mjesnoj Crkvi

D. Vježbe

E. Primjene

F. Literatura

Cijeli svijet je naš samostan

Jednom se Franjo sa svojom braćom popeo na jedno visoko brdo. Gore ih je još odavno čekala gospodarica Siromaština. Kad je Franjo sa svojom braćom konačno stigao, ona je bila vrlo radosna. Zagrlila je svakog brata i objedovala je s njima. Razgovarali su o Bogu i o svijetu, i kad su bili gotovi s objedom, obećali su uzajamno vječnu vjernost. No, jedno je gospođa Siromaština htjela točnije znati: 'Gdje stanujete?', upitala je. 'Gdje je vaš samostan?' Braća, međutim, nisu znala što je to zapravo samostan...

Iz: Kontinente, 2/94.

*Ali, oni su rukom pokazali na cijeli svijet i rekli:
Ovo je, cijeli svijet, naš samostan (prema SC, 63).*

Sekularizacija kao određujuća stvarnost

Pojedine teme ovoga temeljnog tečaja nemaju isto značenje za sve kontinente istodobno. To vrijedi npr. za inkulturaciju (15. lekcija), opredjeljenje za siromašne (19. lekcija), teologiju oslobođenja (20. lekcija), kao i za temu sekularizacije koja se obrađuje u ovoj lekciji.

Pritom se radi o krugu problema koji je u Europi i Sjevernoj Americi postigao odlučujuće značenje. Kad se ondje ne bismo izričito time bavili,

promašili bismo šansu koja se nudi za novo evangeliziranje. Temu obrađujemo na temelju dokumenata Drugog vatikanskog sabora, prije svega apostolskog pisma *Evangelii nuntiandi* pape Pavla VI.

I u mnogim zemljama izvan sjevernoatlantskog prostora sekularizacija je već postala određujuća stvarnost i neće potrajati dugo dok ona ne prodre do zadnjeg zakutka ove Zemlje.

Pregled

B

Sveto u svakidašnjici

Najbolje je da kod ovih važnih tema počnemo s Isusom Kristom:

On posvećuje sve ljudske aktivnosti. On je postao čovjekom u punom smislu riječi. To ima tako duboko značenje da se više ne smije dijeliti *sveto* od *svjetovnoga*. Ipak, ne smiju se *sveto* i *svjetovno* poistovjetiti.

Ovo je podloga za shvaćanje pojma sekularizacije. On ne znači svijet bez religije, nego svijet u kojemu se nikakva religiozna instanca - jednostavno zato što je instanca - ne prihvaća radi nje same. Ona se, naprotiv - kao i druge instance - mora nametnuti uz pomoć argumenta. Pojam "sekularizacije" mora se, nadalje, očistiti od njegove negativne primjese tako što će se ova negativna strana nazvati njezinim imenom "sekularizam". Za sekularizaciju je suodgovorno prosvje-

titeljstvo i u ovom kontekstu također apsolutizirana znanost i tehnika. Nasuprot u njih položenim očekivanjima vraća se, zbog negativnih posljedica znanstveno-tehničke misli, religiozno u život ljudi.

Čovjek se može pitati ima li još važnijih čimbenika za nastanak ovoga stanja: tako se npr. pretpostavlja da i samo kršćanstvo predstavlja jedan od uzroka koji su doveli do sekularizacije. Istina je da je crkvena je hijerarhija krajnje negativno reagirala na prosvjetiteljstvo i njegov program. Tek se s Pijom XII. i pod Ivanom XXIII. i, konačno, preko Drugog vatikanskog koncila Crkva otvorila svijetu i priznala samostalnost i samozakonitost tzv. zemaljske stvarnosti.

U takozvanom "novom humanizmu" može se otkriti nešto sržno kršćansko, što otvara put prema Bogu i prema zadnjem životnom smislu.

Ovaj humanizam sadrži vrlo mnogo vrednota koje postoje i u franjevačkom obliku života. Kao prva zadaća ističe se težnja prema punom ljudstvu i traganje za dubljim smislom ljudskoga života. Duh blaženstava, traganje za elementom svetoga u svakidašnjici i obnova liturgije pomoći će nam da budemo kršćani novoga oblika. U

zadnjem ćemo dijelu ukazati na značenje svjedočenja koje Franjo i Klara na poseban način od nas očekuju. Konačno, situacija sekularizacije može se iskusiti kao veliko oslobođenje koje omogućuje puno oblikovanje prafranjevačkih ponašanja danas.

Informacija

C

1. Krist posvećuje sve ljudske djelatnosti

Isus je prvi propovjednik Radosne vijesti. Njega je Otac poslao na svijet da bi obnovio čovječanstvo. On je postao čovjekom, u svemu nama jednak, osim u grijehu (usp. Hebr 4,15). Na ovaj se način on takoreći povezo sa svakim čovjekom (usp. GS 22).

posvetio sve stvarnosti koje tvore ljudski život. "Ljudskim je rukama radio, ljudskom je voljom, djelovao, ljudskim je srcem ljubio" (GS 22).

Sve ove stvarnosti: rođenje, rast, samozataja, prijateljstvo i ljubav, služenje bolesnima i umirućima slavimo u našim sakramentima. Cilj je toga da se ljudski život u punom smislu učini "živim". Konačno, Crkva i njezini sakramenti imaju smisao osposobljavanje kršćana da prednjače u obnovi čovječanstva (usp. Mt 5,1-16; 25, 31-46).

Minijatura jednog Grčkog Evandjelja iz 14. st. Nacionalna biblioteka Pariz

On je s nama dijelio naša ljudska iskustva: radosti, brige, uspjehe, nove početke, kušnje, prisutnost i gubitak prijatelja, izdaju, patnju, napuštenost od Boga, smrt i ukop. Tako ga možemo susresti u svim našim ljudskim iskustvima. Krist je

● Riječ je tijelom postala

U Isusu je božanska, vječna riječ postala čovjekom, tj. postala je svjetovnom i vremenitom (=sekularnom). U njemu su Bog i spasenje postali

prisutni i to u životnoj punini, ne samo u nekakvom odvojenom prostoru koji postoji samo za sebe. Isus odbacuje shvaćanje po kojemu religija i život predstavljaju dva međusobno odijeljena prostora.

Za njega je svako mjesto sveto i svako je po sebi mjesto molitve (usp. Iv 4, 21). Za njega je svako vrijeme sveto i prigoda služenja Bogu, a ne samo subota. Za njega više nema razlike između "čistih" i "nečistih" jela, nema obrednih čišćenja. Sve je postalo Božjom stvari, te se u svemu, i u svakome, može iskusiti spasenjska milost.

● Ne može se odijeliti svjetovno od svetoga

Religiozni život čovjeka je usko povezan s njegovim životom u svijetu. Kristova spasenjska ljubav je jednako blizu svakom pojedincu i to u njegovoj posve konkretnoj povijesnoj situaciji (usp. RH 18). Stoga, mi ne propovijedamo ništa drugo osim onoga što se po Bogu oduvijek u svijetu događa. Mi naizgled donosimo Krista ljudima, kao da on nikako nije kod njih (usp. GS 22; 38). A zapravo im svojim posredovanjem samo pomažemo da u svojim iskustvima i u svom konkretnom životu postanu svjesni prisutnosti Krista i njegova djelovanja. Sveto (Krist) i svjetovno (svakidašnji život) se nerazdvojno u sebi prožimaju.

● Sveto i svjetovno nije isto

S druge strane, ne smijemo sveto reducirati na svjetovno. Bog je u Isusu Kristu prisutan u srcu

Uskrsli Krist. Leopold Kimderbeogo iz Burkine Faso

svijeta. No, svijet njega ne može obuhvatiti. On je prisutan i u narodu i u njegovim nastojanjima oko promjene ljudskoga života, ali nije samo na to ograničen.

2. Pojam sekularizacije

Pod pojmom sekularizacije shvaćaju se različite stvari:

- Proces, u kojemu religija prestaje određivati pojedinačna područja ljudskoga života ili ljudski život kao cjelinu.
- Kraj kontrole religioznih instanci nad ljudskim razmišljanjem i životom.
- Težnja za življenjem bez prostora za religiozno.

Sekularizirani svijet je svijet u kojemu se praktično svi aspekti javnoga i socijalnoga života - politika, ekonomija, pravo i zakon, odgoj i moral - više ne podlažu religioznom autoritetu i u kojemu se više ne priznaju religiozne sankcije koje su nametnuli ljudi. "Svijet" (saeculum), koji je postao punoljetan, insistira na svojoj samostalnosti u odnosu na Crkvu. Ovo prije svega vrijedi u

2.1. Sekularizacija i religija

Practiciranje religije u sekulariziranom svijetu nije više kolektivna dužnost, nego postaje osobnom odlukom koju članovi jednoga društva dobrovoljno donose ili ne donose. Ipak, treba razlikovati: sekularizirani svijet nije nužno svijet bez religije. I dalje postoje religiozni motivi i moralne zamisli, možda u još većoj mjeri. No, to se ne nameće autoritetom, nego mora dokazati uvjerenja kao i druge društvene snage i ideje. *No čovjek se može obratiti k dobru samo u slobodi. Tu slobodu naši suvremenici uvelike cijene i strastveno traže. I s pravom! Ali se često zalažu za nju na loš način, kao da bi bilo dopušteno sve što godi, pa i zlo. Prava sloboda je, naprotiv, izuzetan znak Božje slike u čovjeku. Bog je, naime, htio čovjeka "dati u ruke vlastite odluke" (usp. Sir 15,14), tako da sam od sebe traži svoga Stvoritelja i da slobodno prijanjući uza nj dođe do potpuna i blažena savršenstva. Dostojanstvo čovjeka zahtijeva, dakle, da radi po svjesnom i slobodnom izboru, to jest potaknut i vođen osobnim*

političkom području (rastava Crkve od države) i u svijetu znanosti i kulture posve općenito.

U apostolskom pismu *Evangelii nuntiandi* papa Pavao VI opisuje sekulariziranje kao "postajanje svjetovnijim u svijetu, nastojanje u sebi ispravno, opravdano, koje nikad ne stoji u suprotnosti prema vjeri i religiji i koje u stvorenju, svakoj stvari i događaju svemira želi otkriti one zakone koji njima u određenoj autonomiji vladaju, i to iz unutarnjega uvjerenja da je ove zakone Stvoritelj položio u stvari." (EN 55). U ovom je smislu Koncil potvrdio ispravnu samozakonitost kulture i prije svega znanosti (usp. GS 59). Ne smijemo, dakako, ovaj proces zamišljati kao pravolinijski razvitak. Tu ima skokova i pukotina, i možda nas može zvesti punina moći koju su za sebe zahtijevale crkve u zadnjih pet stotina godina i provodile ju, barem u katoličkom prostoru. Postoje povjesnici koji gubitak crkvenoga utjecaja označuju kao "povratak normalnom slučaju" (Urs Atlermatt). Prije reformacije je, kažu oni, stvarni utjecaj religioznih instanci na svakidašnji život ljudi bio neznatan, kao i danas.

Drvorez W. Habdanka

uvjerenjem, a ne po unutarnjem slijepom nagonu ili po čisto vanjskom pritisku (GS 17).

Stoga je jedno od svojstava sekulariziranoga svijeta religiozna tolerancija, koja, s druge strane, pojačava tendenciju prema sekularizaciji. Naime,

2.2. Sekularizacija i sekularizam

Treba razlikovati pojmove sekularizacija i sekularizam. *Sekularizacija* ne znači svijet bez religije, kako smo upravo spomenuli, nego svijet u kojemu religiozne instance i zastupnici religijskog autoriteta ne određuju odlučujući odnosno isključivo društveni život. *Sekularizmom* se, naprotiv, označavaju negativni aspekti sekularizacije, dakle: prešućivanje Boga u javnosti, oblikovanje društvenoga života bez zadnjega ukotvljenja u Boga i, konačno, svjesno poricanje Boga i borba protiv vjere u njega. U ovom shvaćanju svijeta Bog se smatra nepostojećim, suvišnim ili, dapače, i velikom smetnjom. Sekularizam često dovodi do praktičnog ateizma koji Boga, doduše, ne poriče, ali u praktičnom ponašanju izlazi na kraj i bez Boga, a na njegovo mjesto stavlja idole kao što su moć, posjedovanje, zadovoljstvo... Iščezavaju temeljne obiteljske i društvene vrednote, posebno vrednote zajedništva i dijeljenja (usp. Puebla 57). To opet, osobito kod mladih, dovodi do frustracije, navezanosti i ovisnosti o droga, alkoholu, želji za igrom i dr. (usp. Puebla 58).

Prirodnoznanstveniku nije potreban Bog da bi objasnio svijet; on se, da bi bio ozbiljno shvaćen, mora ponašati "kao da Boga nema". To ne znači da on u svom osobnom životu ipak ne može biti

tolerancija i napuštanje obiteljskoga i društvenoga pritiska, koji su se, povijesno gledano, bazirali na religioznoj praksi, vode k tome da mnogi ljudi više ne priznaju smisao religioznih predodžbi i posve se odriču vjere. Kod drugih, opet, može ova ista sloboda voditi prema većoj zrelosti vjere.

vjernik. Drugi su i u osobnom životu ravnodušni prema Bogu. Dalje od toga, ateistički humanizam tvrdi da za Boga ne preostaje prostora ako se čovjeku daje ono što mu pripada: ako čovjek želi vladati, Boga se mora odstraniti. Ludwig Feuerbach (+1872.), otac ateističkog humanizma, piše: *Cilj moga djela je učiniti ljude antropolozima¹, a ne teolozima; voditi ih od ljubavi prema Bogu do ljubavi prema ljudima, i od nade u onostranost do nastojanja oko stvari ovdje dolje. On je pozivao ljude na vjernost ovome svijetu zato što su ga kršćani ostavili na cjedilu.*

U kretanju industrijske revolucije i u pojavi tvornica u Europi (gdje su siromašni, čak i djeca, morali raditi mnogo sati dnevno da bi preživjeli) kršćani nisu dovoljno prepoznali svoju društvenu odgovornost. Kaže se da je jedan engleski biskup rekao: *Ništa ne pridonosi više dobrom funkcioniranju tvornice kao vjera u Boga.* Ova je vrsta religije, koja je iz današnjega gledišta tu da autentičnoj biblijskoj i kršćanskoj tradiciji, pridonosila nastajanju sekularnoga humanizma i marksizma. Drugi vatikanski sabor je upozorio na to da *kršćani nisu manje krivi za nastanak ateizma.* Ako oni učenje Crkve predstavljaju tako pogrešno kao ovaj biskup ili ne odgovaraju svojim religioznim i društvenim obvezama, tada *više sakrivaju pravu bit Boga i religije, nego što je otkrivaju (GS 19).*

¹ Učenje o čovjeku – teologija: učenje o Bogu.

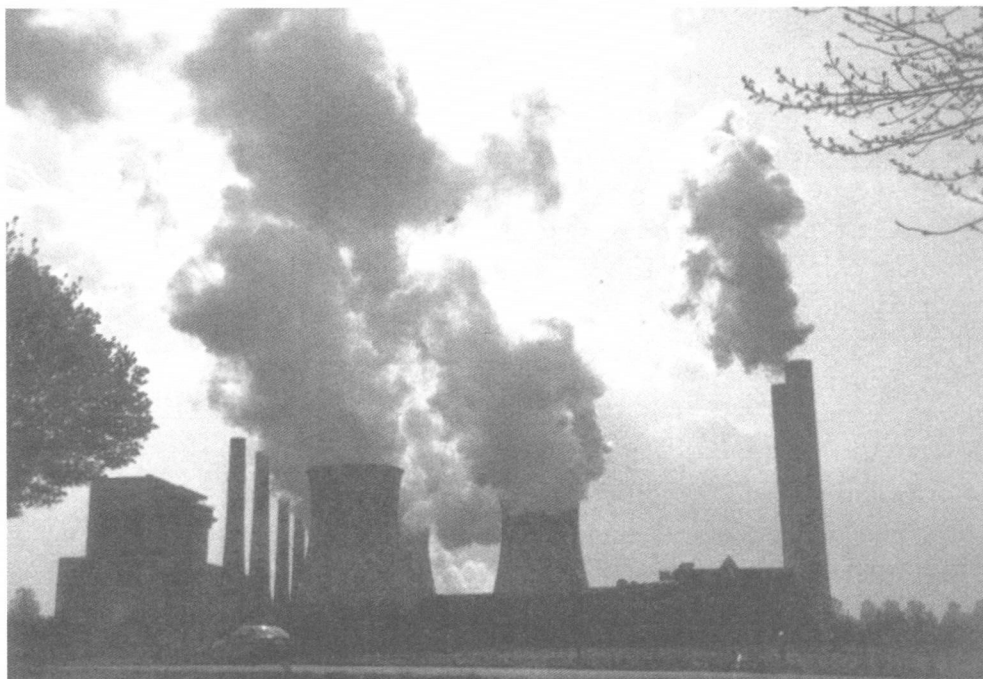
2.3. Povratak religioznoga

Od prije nešto vremena može se primijetiti jedan protupokret koji se označava odrednicom *post-moderna*. Pod *postmodernom* se razumijeva povijesna epoha koja zamjenjuje modernu i njezin program.

Od prosvjetiteljstva kao jedina instanca važi razum i odatle izvedena znanost, koja vjeruje da bez Boga može izaći nakraj i ne trpi nikakva

čovjeka. Ponovno se otkrivaju intuicija, srce i duša kao organi spoznaje, a spiritualnost i putovi prema nutrini iznova se otkrivaju i prakticiraju kao punovrijedna ljudska ostvarenja.

Time je otvoren i povratak religioznoga. Doduše, ne jednostavno u obliku tradicionalnih religija, nego u mnogobrojnim oblicima koji se shvaćaju kao alternativa kršćanstva i Crkve: iza visokih religija traži se u primitivnim, odnosno arhaičnim kulturama put prema *stvarnoj religiji*; i čovjek sebi bira što mu se sviđa. Stvari se ponovno po-

Iz: *Zivildienst*, 3/97.

ograničenja, kao i tehnika, koja vjeruje da može učiniti sve. Dugo je vremena vladalo uvjerenje da čovjek svojim razumom može istražiti sve stvoreno i da može sve tajne demistificirati. S time je bila povezana i vjera da su svi problemi rješivi, ako ne danas, onda sigurno u bližoj ili daljoj budućnosti.

Ovo je apsolutiziranje razuma stavilo čovjeka pred ponor: više je problema stvoreno nego što je riješeno. Nemoć je postupno zamijenila *kompleks svemoći* (H. E. Richter). Tjeskoba je postala temeljnim životnim osjećajem.

Ovo je razlog zašto se zadnjih godina govori o *postmodernoj*, o jednom vremenu, koja detronizira razum, a time i znanost i tehniku kao jedino mjerodavne autoritete. Na zastavi je napisan novi program: kritika kritičkoga razuma u ime

javljuju u religioznom svjetlu; stvorenje ponovno razvija svoje božanske čari.

Povratak religioznoga je, međutim, nova šansa za biblijske religije i za spiritualnu tradiciju kršćanstva. Radi se samo o tome da se one uvjerljivo žive i oblikuju. Ovo je to potrebnije što je čovjek postao prijemljiv za religiozne prakse koje ga ponižavaju (sljedbe, fundamentalizam). Naprotiv, u tradiciji sv. Franje i sv. Klare zastupamo religiju učovječenja, izgradnje ljudske osobe i društva dostojna čovjeka.

Doći će vjerojatno kraj jednoga kršćanstva koje se u cijelom svijetu shvaćalo kao mjerodavno. Uz njega se na *supermarket religioznih ponuda* nude druge visoke religije i ezoterični načini ponašanja. Stoga se, više ili manje primjereno, govori o *pokršćanskoj eri*.

3. Kršćanstvo i sekularizacija

Stav Drugog vatikanskog sabora prema svijetu može se općenito označiti kao otvoren. Za ljubav istine treba pokazati da ova pretpostavka, odnosno držanje u okviru povijesti Crkve nikako nije bila sama po sebi razumljiva.

3.1. Prosvjetiteljstvo

Prosvjetiteljstvo, filozofski pokret, koji ne priznaje nikakav drugi autoritet osim razuma, doveo je u pitanje društveno viši položaj religije ponekad i njezino principijelno značenje. Prosvjetiteljstvo je uveo Francis Bacon (+1626), otac eksperimentalne filozofije, kao i René Descartes (+1650.), čiji se filozofski sustav temelji na sumnji. Kasniji su filozofi, prije svega u Francuskoj, otišli još mnogo dalje. Voltaire (+1778) je vjerovao u jednoga sakrivenog Boga, ali ne u božansku providnost. Njegovo se držanje dosljedno usmjeravalo protiv oblika vjere koji je tada utjelovljavala Katolička crkva. Njegovih 39 djela došlo je na rimski Index zabranjenih knjiga. Rousseau (1778) je u svom *Emilu* napisao: *Sve su religije dobre, osim katoličke.*

Prosvjetiteljstvo se širilo na sav zapadni svijet, od Engleske i Francuske do Sjeverne Amerike i od Španjolske i Portugala do Južne Amerike. Ono je naglašavalo intelektualnu neovisnost i zahtijevalo oslobođenje razuma od svake kontrole i skrbištva. Ljudska se neovisnost i sloboda shvaćaju kao apsolutne vrednote koje ne smiju biti ograničene. U odnosu na državu prosvjetiteljstvo je radikalno odbacivalo "božansku milosnost kraljeva" (jedna teorija 16. i 17. stoljeća). Zahtijevalo je suverenitet naroda: demokraciju. Ovo je

R. Descartes. Iz: Alle Welt, 9/10/96.

utjecalo na francusku i američku revoluciju i na revolucije koje su nakon toga slijedile u cijeloj Americi. Prava pojedinca moraju biti zaštićena. To je vodilo do dijeljenja zakonodavne, izvršne i sudske vlasti. Prosvjetiteljstvo je prije svega zahtijevalo slobodu tiska, slobodu govora, slobodu okupljanja, slobodu savjesti i slobodu vjere.

Prosvjetiteljstvo je imalo pozitivne aspekte koje treba cijeliti: humanitarni i tolerantni duh; poboljšano pravo; nastojanja oko društvene dobrobiti; poticanje istraživanja i obrazovanja; borba protiv neznanja i praznovjerja; obrana ljudskih prava. Ostalo se treba kritički gledati: precjenjivanje intelekta; individualizam; temeljito negativno držanje prema autoritetima i prema religiji.

3.2. Reakcija Crkve

Nekoliko je muževa Crkve (npr. Lamennais, +1854) bilo uvjerenom da prosvjetiteljstvo sadrži pozitivne elemente. Oni su zbog toga zahtijevali veću otvorenost Crkve prema suvremenom svijetu. No, službena je Crkva reagirala najvećim dijelom odbijajući. Prije svega je reakcija papâ, koji su nekoć bili i svjetovni poglavari crkvene države, bila, kao i kod ostalih državnih poglavara, određena nepovjerenjem, osudama i prokletstvom. Tako je papa Grgur XVI. u enciklikama *Mirari vos* (1832) i *Singulari nos* (1834) prokleo i Lamennaisove poglede, a tražene moderne slobode označio kao "mahnitost".

Kad je kreolsko stanovništvo u Americi gdje je vladala Španjolska zahtijevalo nezavisnost, objavio je papa Pio VII. encikliku *Etsi longissimo* (1816). U njoj je naložio biskupima da svoje vjernike upućuju na protivljenje pokretima za oslobođenje i održavanje lojalnosti prema Njegovu katoličkom veličanstvu, španjolskom kralju. Godine 1864. objavio je papa Pio IX. svoj *Syllabus zabluda*. U njemu je kao zabludu osudio mišljenje da katolička religija ne treba više biti jedina državna religija. Isto je tako zabluda tražiti da *rimsko poglavarstvo može i mora prihvatiti kao prisutne napredak, liberalizam i modernu civilizaciju*. Papinstvo se, a s njime i Katolička crkva, našlo u situaciji krajnje tjeskobe. Činilo se da *modernizam* duhovno potresa temelje vjere, a politički je Crkva potisnuta iz svoje tradicionalne uloge.

Nasilno stvaranje nacionalne države "Italije" ugasilo je crkvenu državu *Patrimonium Petri*. Papinstvo je tada vjerovalo da se toga ne može odreći. Tako je Pio IX. još u dekretu *Non expedit* iz 1868, dakle još prije pada papinskog Rima, zabranio katolicima aktivnu i pasivnu suradnju u nacionalnom ujedinjenju Italije. Konac crkvene države učinio je papu *zatočenikom Vatikana*, simbolom potiskivanja Crkve iz javnoga života, ali i samome sebi nametnutoga geta.

Trajalo je čitavu jednu generaciju, do 1919, dok se Crkva nije smatrala pozvanom staviti izvan snage dekret iz 1868. i dok se do Lateranskih pre-

govora (1929.) nije moglo riješiti tzv. *rimsko pitanje*. Gore spomenuta duhovna tjeskoba dovela je do odbojnog držanja Crkve prema svemu *modernom*. Oslanjajući se na *prisegnute službenike* (prisega protiv modernizma), Rim je vjerovao da će se na najbolji način susresti sa zabludama vremena i duhom vremena. Posljedica je, uz ostale, bila snažno centralistički vođena, *klerikalna* Crkva. U njoj laici nisu imali pravo riječi.

U važnoj misijskoj enciklici *Sancta Dei civitas* (1880) utvrdio je papa Lav XIII. ulogu laika. On piše: *Tako se vjera temelji na poruci, a poruka na riječi Kristovoj (Rim 10,14). No, ova služba ide onima koji su zakonito zaređeni. Ali, ne malu pomoć i podršku ovima daju svi oni koji ih ne prestano pomažu materijalnim sredstvima ili svojom molitvom zazivaju Božji blagoslov na njihov posao. Ovaj dvostruki poziv (laika), koji se sastoji u darivanju i molitvi, nije samo od velike koristi za širenje kraljevstva Božjega; on također ima prednost zato što ga ljudi svih staleža mogu lako ispuniti.*

Još jasnije govori papa Pio X. u svojoj enciklici *Vehementer nos* (1906): *Crkva je po svom biću nejednako društvo... postoje dvije kategorije, pastiri i stado... Ove su kategorije tako izražene da su pravo i autoritet, koji su potrebni za vođenje svih udova, isključivo pridržani pastirima; a što se tiče mnoštva vjernika, njihova se jedina dužnost sastoji u tome da se daju voditi i da svoje pastire slijede kao poslušno stado.*

Koliko je ovo držanje daleko od pape Ivana XXIII, koji izričito govori o jednoj svjetovnoj spiritualnosti, koja se živi u svijetu:

Nitko se stoga ne treba predavati ispraznoj tlapnji da se vlastito usavršavanje i zemaljski svakidašnji posao međusobno isključuju. I nitko ne treba misliti da se pošto-poto mora izmicati djelima vremenitoga života kako bi težio za kršćanskom savršenosti; ili da se nikako ne bi mogao predati takvoj aktivnosti a da svoje vlastito dostojanstvo kao čovjek i kao kršćanin ne stavi na kocku. Potpuno odgovara planu božanske providnosti da se ljudi obrazuju i usavršavaju prakticirajući svoj svakodnevni posao. Gotovo svi moraju ovaj rad posvetiti vremenitim stvarima. (MM 255s.).

Makar se izložili opasnosti da previše pojednostavimo, možemo odnos Crkve i svijeta podijeliti na sljedeća četiri perioda:

- **Svijet protiv Crkve**

Prva tri stoljeća: Crkva mučenikâ i katakombâ

- **Svijet i Crkva međusobno ujedinjeni**

4. - 17. stoljeće: doba kršćanstva; jedinstvo Crkve i države

4. "Novi humanizam"

U dugom duhovnom procesu našla je Crkva put prema novoj humanoj slici svijeta. Ona je ponovno otkrila vlastite izvore i njihov okvir za priznanje modernoga vremena. Možemo stoga govoriti o jednom novom humanizmu. Doduše, ovdje više u središtu interesa ne stoji Bog nego čovjek: čovjek nosi odgovornost za svoju braću i sestre i za povijest (usp. GS 55). S ovim humanizmom kršćanstvo ima mnogo toga zajedničkoga, a obogaćuje ga ipak za Božju stvarnost. Bog i čovjek ne stoje u konkurentnom odnosu. I priznavanje Boga nikako ne umanjuje i ne poriče odgovornost čovjeka za sekularni svijet (usp. GS 34).

Ova humana i božanska dimenzija sjajno dolazi do izražaja u sljedećem tekstu kršćanskog humanista Teilharda de Chardina: *Mi da smo dezerteri? Mi, skeptici glede budućnosti vidljivoga svijeta? Mi, kojima se gadi ljudski rad? Ah, kako nas malo vi (novi humanisti) poznajete... Vi nas sumnjicate da ne sudjelujemo u vašim tjeskobama, u novim nadama i u novom oduševljenju, u prodiranju u tajne i u osvajanju novih snaga prirode. "Takve osjećaje", kažete, "mogu dijeliti samo oni ljudi, koji se zajedno bore za egzistenciju: ali vi drugi, vi kršćani, tvrdite da ste već spašeni." Kao da za nas nije isto tako ili još više nego za vas pitanje života i smrti, da zemlja sve do svojih najprirodnijih snaga postigne svoj cilj! Upravo vi niste u tome još dovoljno čovječni. Vi ne idete do dna vaše ljudskosti. Vama je samo stalo do uspjeha ili do sloma jedne stvarnosti, koja, makar nosila i crte određene nadljudskosti, ostaje maglovita i nejasna. A nama*

- **Otuđenje između Crkve i svijeta**

18. - 20. stoljeće: prosvjetiteljstvo i moderna

- **Svijet i Crkva u dijalogu**

Drugi vatikanski sabor: "Postmoderna" i "pokršćansko" doba

je u pravom smislu stalo do dovršenja trijumfa Božjega. Jedno je, doduše, beskrajno razočaravajuće: da mnogi kršćani, premalo svjesni božanske odgovornosti njihova života, ne gledaju kako drugi ljudi žive, polovično se zalažu, ne osjećaju se potaknutima za unaprijeđivanje kraljevstva Božjega na svim ljudskim područjima. Ali, prigovarajte samo našoj slabosti; jer uime naše vjere mi imamo pravo i dužnost strastveno se zalagati za stvari zemlje... Vi ste ljudi? "Plus et ego" (usp. 2 Kor 11,23; "Vi ste Židovi, ja još više")! (P. Teilhard de Chardin).

Razgovor u pješačkoj zoni. Iz: KNA-Bild

4.1. Težnja prema ljudskoj cjelovitosti

Da bismo preuzeli odgovornost za braću i sestre i za povijest, moramo težiti za ljudskom cjelovitošću. I to kako u vlastitom životu, tako i u zajednicama.

Ima određenih ljudskih kvaliteta koje se često predstavljaju kao specifično *ženske*: kao npr. skrb, ljubaznost, povjerenje, osjećaj, intuicija, intimnost, suosjećanje... Prema njima treba svi da teže. One su na poseban način potrebne našem vremenu. Čini se da je čovječanstvo zaista pris-

4.2. Traženje dubljeg smisla unutar svjetovnoga života

Želimo li u sekulariziranom svijetu otkriti Evanđelje, moramo najprije primijetiti naša vlastita iskustva i u dimenziji njihove dubine. Postupno treba da idemo od površinskoga držanja do dubine, do izvora svih odnosa: do svetoga, koje je prisutno u središtu ljudskoga života. Ako se za to osposobimo i pritom jedni drugima pomažemo, tada možemo spoznati svoju kršćansko-franjevačku odgovornost za povijest.

Čovjek se zbilja ne vara kad se priznaje višim od materijalnih elemenata i kad se ne smatra svodivim na голу čest prirode ili na anonimni element ljudskog društva. Svojom unutarnjošću on uistinu

4.3. Duh blaženstava

Otvorenost za zadnji smisao ili za sveto u ljudskom životu i strastveno propitivanje i traganje za

pjelo do jedne kritične točke svoje povijesti. Po mišljenju mnogih to je dijelom rezultat jednostranoga naglašavanja takozvanih *muških* osobina: kao što je radna sposobnost do okrutnosti, ambicija, racionalnost. Kao posljedicu toga može se smatrati: neizmijerno iskorištavanje čovjeka i prirode i nastanak neosobnog, čisto funkcionalnog društva. Svaki se čovjek trebao truditi oko ujedinenja i njegovanja gore spomenutih osobina.

Samo tako mogu muškarac i žena prihvatiti svoju odgovornost za povijest u ovom kritičkom vremenu.

nadilazi sveukupnost stvari: u te dubine čovjek zalazi kad se vraća u srce, gdje ga čeka Bog, koji ispituje srca i gdje on pred Božjim očima sam odlučuje o svojoj sudbini (GS 14).

U današnjem potrošačkom društvu stalni poziv na zadovoljenje umjetno stvorenih potreba sprečava ozbiljno traganje za pravom potrebom, smislom života. Čovjek ponovno mora učiti kako u svom životu i u svojim vlastitim iskustvima može pitati o smislu, dakle ne izvan i paralelno sa životom. To tada može, između ostaloga, voditi do želje za veće zalaganje oko bratstva i za samostvarenje u jednoj određenoj zajednici; ili za biranjem jednostavnijega načina života, koji s poštovanjem postupa s materijalnim stvarima bez suvišnih potreba.

tim i za Bogom, koji uvijek stanuje u ljudskoj intimi, čini čovjeka prijemljivim za duh blaženstava: siromaštvo, nježnost, glad i žeđ za pravednošću, čistoća srca, milosrdnost i mir.

4.4. Sveto u obicnomu i svakidašnjemu

Svi smo odgovorni za svoju braću i sestre, ali nisu svi pozvani na izvanredno i spektakularno. Ponovno moramo učiti kako ćemo susresti sveto u našem svakidašnjem životu, kako ćemo postići veću pozornost za prisutnost Božju u svakoj dimenziji našega života, posebno pak u malim i običnim stvarima: u zajedništvu s drugima, pri jelu i piću, u liječenju rana, u uzajamnom služenju, u solidarnosti s neljubljenima, patnicima, umirućima.

Tako ćemo možda doživjeti nešto slično onome što se još i danas priča o afričkim plemenima: kad poslije kakve žestoke diskusije nastane iznenadna i neočekivana tišina ili kad naiđe kakav iznenadni vjetar i pokrene lišće, pijesak i grane, čuje se kako ljudi sa strahopoštovanjem kažu: *Bog prolazi pokraj nas.*

Služenje u bolnici. Iz: KNA-Bild

4.5. Obnova liturgije

Ljekovita i spasonosna prisutnost Božja usred svakodnevnoga života treba da postane temeljnim iskustvom svakoga čovjeka (usp. GS 19 s, 38). Kršćanska služba Božja mora u ovom iskustvu imati svoje korijene i s time biti stalno povezana. Iskustvo svetoga u svakidašnjem životu dovest će do toga da se ponovno prepozna sudjelovanje u crkvenoj liturgiji i utočište u sakramentima i u njihovu značenju za život. Čovjek će tada, pun veselja, u euharistiji doživjeti ispunjenje svoje vlastite čežnje: ljubav, koja se dijeli;

veliko Ti, koje se predaje; stol, koji sve okuplja; zagrljaj, koji ujedinjuje svu braću i sestre; mir, koji svijet ne može dati, a uvijek ga smije iskusiti. Čovjek će opet htjeti zaroniti u vodu, koja čini novim i osvježava u Isusu Kristu. Da bi ponovno mogao doživjeti ovu dimenziju kulta, suvremeni čovjek mora naći put kako će sve to prepoznati i živjeti i to najprije više u i preko osobnih odnosa svoga svakidašnjega života, nego u tradicionalnim religioznim pojmovima, vježbama i obredima. Ovi su, doduše, za njega postali u velikoj mjeri beznačajni, ali bi pod novim pretpostavkama mogli postati novim izvorom snage.

5. Svjedočiti

U ovom kontekstu mora do značenja doći naše franjevačko svjedočenje: naša *prisutnost, dije-ljenje, solidarnost s ljudima* (EN 21). Neovisno o nekom religioznom govoru ili ritualu ovo će svjedočenje životom biti vidljivo (usp. LB 13).

5.1 Franjevačko svjedočenje danas

Danas je najvažniji apostolat jednostavne prisutnosti (usp. EN 69). U našem pretežno sekulariziranom svijetu samo malo ljudi zna nešto ili ništa o Evandelju, kraljevstvu Božjem, vjeri. Oni, međutim, razumiju i cijene osobine ljubavi, bratstva, spremnosti na malenost u služenju najsiromašnijima, na pomirenje, pravednost i mir: sve

5.2. Sloboda za život

Više slobode znači i više odgovornosti. Život u jednom više ili manje sekulariziranom okolišu je veliki izazov za nas franjevačke ljude. To *putovanju svijetom* (NbR 14ss.) daje jedan novi smisao. Odgovarajući našim darovima i talentima i na temelju našega poziva na pokretljivost, cijeli svijet stoji otvoren. Više ne moramo, kao u predsekulariziranom svijetu, *krpati svete plotove* ili se truditi oko sakralnih sitnica, a pritom zaboravljati mnogo važnije stvari, naime pravednost, milosrđe, iskrenost (Mt 23,23) i drugo, što je sekulariziranom svijetu od temeljnog značenja.

Kad tako *idemo svijetom*, susrećemo danas, osobito u velikim gradovima, ljude iz drugih kultura.

su ovo i franjevačke vrednote. One čine bit kraljevstva Božjega. Gdje je ljubav, ondje je i Bog, ondje vlada Bog, ondje je kraljevstvo Božje, ondje živi vjera. Gdje se živi, ondje se događa kraljevstvo Božje. Također, ove su vrednote izraz i živi znak najdubljih potreba i čežnji modernoga sekulariziranog čovjeka.

Današnji sekularizirani svijet bitno se razlikuje od svijeta svetoga Franje. Ali, Franjo je živio temeljne osobine koje i u današnjem svijetu imaju izvanredno značenje i koje braća i sestre franjevačkoga pokreta trebaju proživljavati: sloboda i radost; povjerenje u svakoga čovjeka; bratstvo sa svim ljudima i svim stvorenjima; svijest sveobuhvatne Božje ljubavi; sposobnost prepoznavanja Kristova lica u siromašima; osjećaj odgovornosti za sveobuhvatno poslanje. Sekularizirani nam svijet nudi mogućnost razvijanja franjevačkih temeljnih osobina.

Oni nas svojom religioznošću i svojim kulturnim vrednotama mogu obogatiti. Ako smo *"skromni i ponizni", govorit ćemo uljudno* (NbR 3,11) s ovim ljudima i potvrditi ih u njihovim vlastitim vrednotama. Pokušat ćemo također prihvatiti ove vrednote u našu vlastitu kulturu (usp. Mattli, 1978, 41 i RM br. 7,37c: moderni areopag). Na drugoj ćemo strani, ako je potrebno, pokušati pomoći ljudima da se oslobode praznovjernih praksi i religioznih formi koje su ljudima neprijateljske. Ohrabrit ćemo ih svim primjerenim sredstvima u traženju i promicanju pravih ljudskih vrednota: iskrenosti, hrabrosti, ljubavi, vjernosti. Tako možemo pridonijeti da oni u ovim vrednotama prepoznaju spasenjsku Božju prisutnost (usp. Mattli, 1978, 30).

5.3. "Milost rada" i "duh molitve"

Kao pojedinci i kao zajednice prihvatit ćemo zahvalno "milost rada" i istodobno brižno njegovati "duh molitve i predanja", kojemu sve druge stvari trebaju služiti (usp. BR 5). Tko se priključio franjevačkom pokretu, ne treba mijenjati svoj posao, *ako se on može izvoditi pošteno i bez štete za dušu*. Naprotiv, on u punoj slobodi *može prakti-*

5.4. Franjo u mjesnoj Crkvi

Naše se franjevačko zvanje ispunja u mjesnoj Crkvi u kojoj živimo. U njoj moramo prednjačiti u kršćanskim i franjevačkim vrijednostima kako je to primjereno konkretnoj situaciji (EN 62). Uzimamo li u obzir želje, čežnje i potrebe naroda kojemu služimo, naći ćemo priključne točke za istinske evandeoske vrednote (usp. EN 55), koje su sakrivene u sekulariziranom svijetu. Na ovaj način možemo odgovoriti na osjećaj praz-

cirati poziv koji već prakticira (NBR 7,3). To bi odgovaralo današnjem svjetovnom pozivu. Opći je kapitul OFM u Madridu (1973) odlučio, *slajući se s izvorima, da braća mogu raditi u plaćenim rukotvornim i drugim zvanjima, u poduzećima i zvanjima koja ne pripadaju Crkvi niti Redu. Vjerujemo da braća mogu prakticirati svaku vrst rada ili stručne aktivnosti koji se slažu s kršćanskim i franjevačkim načinom života* (27s.).

nine ili željnog traženja smisla, na *snažni i istodobno očajnički zov za evangeliziranjem* (EN 55), koji nam upućuju naši suvremenici.

Budemo li ozbiljno uzeli *novi humanizam*, njegovat ćemo i poticati našu odgovornost za braću i sestre u svim životnim područjima i u svim odnosima. Pratit ćemo ih na putu prema *integralnom humanizmu* koji postoji u univerzalnoj bratskoj zajednici pred Bogom i sa svakim pojedincem i kojemu Crkva mora biti znakom i instrumentom (LG 1; AG 1).

Iz: *Adveniat*, Foto: W. Radtke

Crkveni i franjevački izvori

Biblija:	Mt 5,1-16; 23,23; 25,31-46; Iv 4,21; Hebr 4,15
Crkveni dokumenti:	Etsi longissimo; Mirari vos; Non expedit; Sancta Dei civitas; Singolari nos; Sylabus zabluda; Vehementer nos; AG 1; EN 21, 62, 69; GS 14, 17, 19, 21, 22, 34, 38, 59; LG 1; MM; Puebla 57, 58, RM 37c, 42s,
Izvorni spisi:	NbR 3,11; 7,3; BR 5; SC 63
Međufanjevački dokumenti:	
OFM - OFM^{Cap} - OFM Conv	OFM: Opći kapitul Madrid 1973. 27s. OFM ^{Cap} : Mattli, 1978, 41.
OSC (klarise)	
OSF (TOR)	
Franjevačka zajednica: FZ	
Nadopune	

Napomena: Neka sudionici tečaja nadopune navode iz izvora.

Vježbe D

1. vježba:

Pročitaj i promisli sljedeći tekst iz enciklike *Mirari vos* pape Grgura XVI, 1832:

Sad dolazimo do jednog drugog posljedica vrlo bogatog izvora zala, koji na našu žalost sada pogađaju Crkvu, naime do indiferentizma, odnosno do onoga izopačenog mišljenja ... da se bilo kojom vjeroispoviješću može zadobiti vječni spas duše ako se život upravi prema normi prava i moralnoga dobra... I iz ovoga krajnje odvratnog izvora indiferentizma izvire ono besmisleno i pogrešno shvaćanje, odnosno zabluda da se svakomu mora dati i osigurati sloboda savjesti.

Pitanja:

1. Kako ovaj tekst djeluje na tebe?
2. Kako vidiš odnos savjesti i
 - pape i Crkve?
 - države i zakona?
 - zajednice i pojedinca?

2. vježba:

Pročitaj sljedeći tekst iz enciklike *Redemptoris missio* pape Ivana Pavla II, 1990:

Br. 42: *Evandeosko svjedočanstvo, koje svijet najprije primjećuje, svjedočanstvo je pažnje za ljude i ljubavi prema siromašnima i malenima, prema patnicima. Karakter darivanja ovoga odnosa i ove aktivnosti, koji se dubinski razlikuju od egoizma koji se nalazi u svakom čovjeku, dovodi do pitanja o Bogu i Evanđelju. I zalaganje za mir, pravednost, ljudska prava i ljudski razvitak jest evandeosko svjedočanstvo ako je ono znak pažnje prema ljudima, upravljen prema cjelokupnom razvitku čovjeka.*

Br. 43: *Kršćanin i kršćanska zajednica su duboko ukorijenjeni u životu bilo kojega naroda; oni su svjedoci Evanđelja i u vjernosti prema svojoj domovini, prema kulturi svoje zemlje, ali uvijek u slobodi koju je Krist donio. Kršćanstvo je otvoreno za sveobuhvatno bratstvo jer su svi ljudi sinovi i kćeri istoga Oca i međusobno braća i sestre u Kristu.*

3. vježba:

P. Teilhard de Chardin često se bavi problemom novoga humanizma u sekulariziranom svijetu, čak i kad ove pojmove nije izravno upotrebljavao. Donosimo njegova dva teksta:

a) iz "misa iznad svijeta", 1923, napisano u Ordosu, Kina:

Čudesnom povezanošću cara stvorenja i njegove nepristupačnosti, njegove blagosti i njegove zloće, njegove razočaravajuće slabosti i njegove za-

Crkva je pozvana na davanje svjedočanstva za Krista tako što se hrabro i proročanski bori protiv korupcije političke i gospodarske moći; što za sebe ne traži ni slavu ni materijalna dobra; što svoja dobra dijeli u služenju najsiromašnjima i što poziva na jednostavnost života u Kristu. Crkva i misionari moraju također polagati svjedočanstvo poniznosti, počinjući uvijek od sebe. Ova se poniznost izražava na osobnoj i društvenoj razini i sposobnosti ispitivanja savjesti da bi se u vlastitom ponašanju poboljšalo ono što je neevanđeoski i što nagrđuje Kristovo lice.

Pitanja:

1. Koje pokušaje ove vrste evangeliziranja vidiš u svojoj zajednici ili okolišu?
2. Na koje poteškoće crkvene, društvene ili unutarredovničke naravi ona nailazi?

strašujuće snage s tvojom privlačnom snagom, oduševi moje srce i ponovno ga ispuni odvratnošću; uči ga istinitoj čistoći koja nije beskrvno dijeljenje od stvari, nego je uzlet kroz svu ljepotu; objavi mu istinsku ljubav, onu koja nije neplodni strah da se ne nanese bol, nego je snažna volja da se sa svima zajedno probiju vrata života; daj mu, konačno, daj mu prije svega s rastućim gledanjem tvoje sveprisutnosti blaženu strast da u svijetu sve više nešto otkriva, stvara i pati da bi što više prodrlo u tebe.

Sve moje veselje i moj uspjeh, puni smisao moga bića i sva moja životna radost, moj Bože, sve to visi na ovom temeljnom gledanju tvoje povezanosti s univerzumom.

Neka i drugi, sukladno s njihovom višom zadaćom, objavljuju sjaj tvoga čistoga duha! A ja, koji stojim u svom pozivu, ukorijenjenu u najdubljim kaplarima moje naravi, ja neću i ne mogu ništa drugo izreći osim bezbrojnih produženja tvoga inkarniranoga bića kroz materiju; nikada neću ništa drugo moći propovijedati osim tajne tvoga tijela, o dušu, koja prosijava u svemu što nas okružuje! Tvoje tijelo u širenju njegova sjemena, to jest svijeta koji je tvojom moći i mojom vjerom postao veličanstvenim i živim tignjem u kojemu sve iščezava da bi se ponovno rodilo svim snagama koje u meni budi tvoja privlačnost, mojom preslabom znanošću, mojim redovničkim vezanjima, mojim svećeništvom i (do ovoga mi je najviše stalo) prauzrokom moga ljudskog uvjerenja – posvećujem se da bi iz Njega živio i iz Njega umro - Isusa.

b) Iz "Božansko područje", 1926/27, napisano u Tientsinu. Kina.

Ovo stalno zaboravljamo. Nadnaravno je sredstvo vrenja, jedna duša, a nije potpuni organizam. On želi oblikovati "prirodu", ali se ne može odreći materije koju mu nudi priroda. To što su se Židovi tri tisuće godina, gledajući prema Mesiji, mogli iskazivati, to je bilo moguće samo stoga jer im se on pojavljivao uokviren slavom njihova naroda. Učenici svetoga Pavla su čitava života žudili za velikim danom jer su od čovječjeg sina očekivali osobno i vidljivo rješenje njihovih problema i nepravednosti života. Očekivanje neba može živjeti samo onda kad postane tijelom. Kakav ćemo lik mi danas dati našem očekivanju? Lik jedne neizmjerljive, potpuno ljudske nade. Pogledajmo zemlju oko nas. Što se zbiva pred našim očima u mnoštvu naroda? Odakle ovaj nered u društvu, ovo nemirno vrenje, ovi valovi što se propinju, ova strujanja koja kruže i ujedinjuju se, ova zbrkana, zastrašujuća i uvijek nova stremljenja? Očito je da čovječanstvo proživljava krizu rasta. Ono je nejasno svjesno onoga što mu nedostaje i što ono može. Pred nje-

govim očima svijetli horizont kao sunce koje želi izići. Na prvoj smo stranici podsjetili na to. Čovječanstvo, dakle, sluti i čeka.

Kršćanin, koji je kao i svi drugi izložen ovom privlačenju, zastaje ponekad prestrašen, kako smo rekli, i postaje nemiran. Nije li nekakav idol prema kojemu se njegovo klanjanje pokušava uvinuti? Naše istraživanje božanskoga područja, koje smo sada zaključili, dopušta nam odgovoriti na ovu bojazan.

Ne, mi, Kristovi učenici, ne smijemo oklijevati da se domognemo ove snage koja nas treba i koju mi trebamo. Naprotiv, ako ne želimo upasti u opasnost da ovu snagu raspemo i sami propadnemo, moramo sudjelovati u nastojanjima uistinu religiozne vrste, u kojima današnji ljudi tako snažno osjećaju nemjerljivosti svijeta, veličinu duha i posvećenu vrijednost svake nove istine. U ovoj će školi naša kršćanska generacija ponovo učiti očekivati.

Odavno nas prožima ova misao: napredak univerzuma i posebno ljudskoga univerzuma nije konkurencija protiv Boga niti besmisleno trošenje snage. Što je čovjek veći, što je čovječanstvo jedinstvenije, svjesnije svoje snage i gospodar svoje snage, to je i stvorenje ljepše, to je i klanjanje potpunije, i to će Krist, da bi se mistično proširio, naći tijelo dostojnije uskrsnuća. Na svijetu se isto tako malo mogu naći dva vrhunca, kao što za opseg kruga postoje dvije središnje točke. Zvijezde koje svijet čeka - čije ime još ne može naći, čiju istinsku transcendenciju ne mjeri, čije duhovne i božanske zrake ne može prepoznati - ovo zvijezde je Krist sam, kojemu se nadamo. Da bismo željeli dolazak parusije, moramo dopustiti da u nama kuca srce zemlje i moramo se okrenuti Kristu.

Zašto se onda vi, vi malovjerni, bojite napretka zemlje? Zašto ga mrzite? Zašto se ludo množe predskazivanja i zabrane: "Ne idite!... Ne pokušavajte!... Sve je poznato! Zemlja je prazna i stara! Ništa se više ne može otkriti..."?

Za pokušati za Krista! Svemu se nadati za Krista! "Nihil intentatum!" Vidite, pravo je kršćansko držanje upravo protivno tomu. Pobožanstveniti

ne znači razarati nego nadstvarati. Ne možemo znati što Kristovo utjelovljenje još očekuje od snaga zemlje. Nikad se ne možemo dovoljno nadati rastućem jedinstvu ljudi.

Podigni glavu, Jeruzaleme! Pogledaj neizmjerni broj onih koji grade i onih što traže. Ne vidiš li u laboratorijima, u studijskim sobama, u pustinjama, u tvornicama, u tignju za taljenje sve one ljude koji se trude? Sretno! Sve što preko njih vrije u umjetnosti, u znanosti i u mislima, sve je to za tebe. Ustaj! Otvori svoje ruke i svoje srce. Primi, kao i Isus, tvoj Učitelj, poplavu ljudskoga soka.

Primi njega, ovaj sok - jer bez njegova krštenja samo ćeš vegetirati bez čežnje kao cvijet bez vode; i spasi ga jer se on bez tvoga sunca besmisleno gubi u neplodnu pustinju.

Kamo su sada otišle kušnja jednoga prevelikog svijeta i zavodljivost previše lijepoga svijeta?

Nema ih više.

Zemlja je ovoga puta samo treba zagrliti svojim divovskim rukama. Ona je treba napuniti svojim životom ili me vratiti u svoj prah. Ona se pred mojim očima može ukrasiti svim čarom, svim strahotama i svim tajnama. Ona me može opiti mirisom svoje dohvatljivosti i jedinstva. Ona može baciti na koljena u očekivanju onoga što zrije iz njezina krila.

Njezina mi očaranja mogu štetiti otkako je zemlja s onu stranu same sebe za mene postala tijelo Onoga, Koji jest i Koji dolazi! Božanski prostor.

Pitanja:

- P. Teilhard de Chardin je ove tekstove pisao 40 godina prije Drugog vatikanskog koncila.
1. U kojoj se mjeri ostvarila njegova vizija?
 2. Kako ova vizija i danas može posredovati nadu?

Primjene

E

Prva primjena

U zgradi Ujedinjenih naroda u New Yorku podigao je nekadašnji generalni tajnik Dag Hammarskjöld 1953. jednu prostoriju za meditaciju, s nestvarnom zidnom slikom Šveda Bo Beskova i šest tona teškim poliranim blokom od švedske željezne rude.

Ovaj je prostor, prema Hammarskjöldovim riječima, *posvećen miru i onima koji svoj život daju za mir; to je prostor tišine, gdje bi samo misli trebale govoriti.* Meditativnu funkciju prostora opisuje sljedećim riječima:

Svi mi u sebi posjedujemo jedno središte tišine, opkoljenom šutnjom. Trebalo bi da ova kuća,

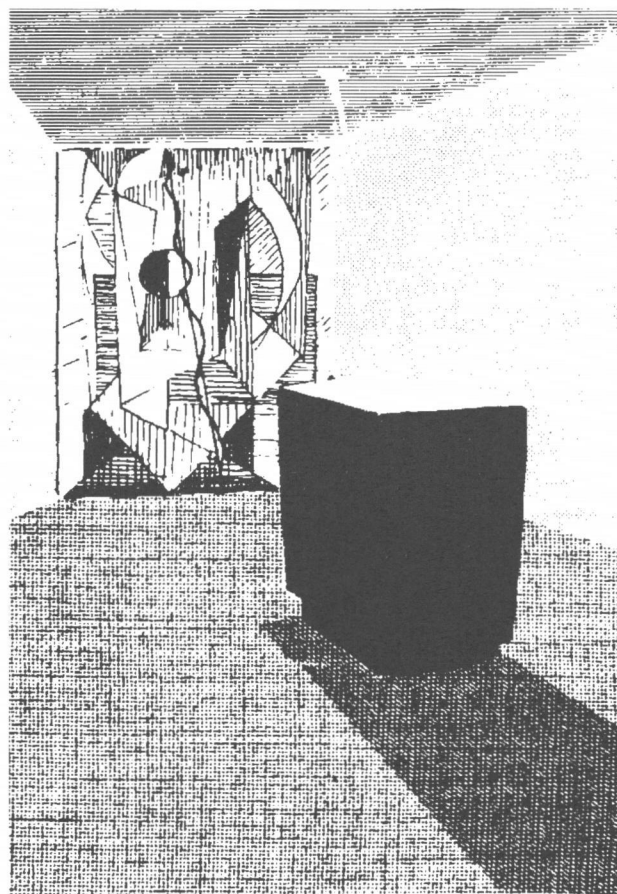
koja je određena za posao i pregovore u službi mira, ima jedan prostor, posvećen posvemašnjoj šutnji i unutarnjoj tišini. Bila je nakana da se ovim malim prostorom napravi mjesto čija bi vrata trebala biti otvorena beskrajnom širokom kraljevstvu misli i molitava. Ovdje će se susretati ljudi mnogih vjerskih smjerova; zato nisu mogli biti izabrani simboli koji su poznati kod naše meditacije.

Ipak, postoje jednostavne stvari koje nam svima govore istim jezikom. Tražili smo takve stvari, i vjerujemo da smo ih našli u zraci svjetla, koja klizi preko svijetle površine teškoga bloka. U sredini prostora vidimo tako jedan simbol toga kako

nebesko svjetlo svaki dan daje život zemlji na kojoj stojimo, za mnoge od nas simbol za to da svjetlo duha daje materiji život. Ali, blok u sredini prostora govori nam još nešto više. Možemo u njemu vidjeti oltar, prazan, ne zato što ne bi postojao nikakav Bog, ne zato što bi to bio oltar nekoga nepoznatog Boga, nego zato što je on posvećen Bogu kojega čovjek časti pod mnogim imenima i u različitim likovima. Blok u sredini prostorije podsjeća nas na ono čvrsto i trajno u jednom svijetu pokreta i promjena. Blok od željezne rude posjeduje težinu i čvrstoću vječnosti. On želi podsjetiti na temeljni kamen strpljivosti i vjernosti, na čemu svaki ljudski trud mora biti utemeljen.

Materijal bloka vodi naše misli prema potrebi izbora između razaranja i gradnje, između rata i mira. Iz željeza je čovjek skovao svoje mačeve, iz željeza je izradio i svoje plugove. Iz željeza je napravio tenkove, ali iz željeza je isto tako podigao stanove za ljude. Blok od željezne rude je dio bogatstva koje smo naslijedili sa svojom zemljom. Kako da ga iskoristimo? Zraka svjetla klizi blokom u prostoru krajnje jednostavnosti. Nema drugih simbola, ništa ne rasipa našu pozornost niti prodire u tišinu nas samih. Kad naše oči putuju od ovih simbola do vrha zida, nailaze na jedan jednostavan uzorak koji prostoru posreduje sklad, slobodu i ravnotežu.

Jedna stara poslovice kaže da smisao posude ne leži u okviru, nego u njezinom praznom prostoru. Tako je i s ovim prostorom. On je određen za ljude koji ovamo dolaze; da bi prostor ispunili onim što nalaze u središtu svoje tišine.

Prostor za meditaciju u zgradi Ujedinjenih naroda u New Yorku

Pitanja:

Neka te ideja prostora za meditaciju potakne na vlastita razmišljanja:

1. Govori li ti ona o humanizmu koji je otvoren za Boga?
2. Možeš li prostor i sliku prihvatiti kao nereligiozne simbole za religioznu stvarnost?
3. Bi li mogao ponovno prepoznati zajednički simbol tolerancije svih naroda koji su zastupljeni u OUN?

Druga primjena

Nekoć kršćanski simboli žive često i dalje u sekulariziranom obliku:

- Crkveni se prostor zamjenjuje nogometnim stadionom;
- procesije manifestacijama;
- kipovi svetaca zastavama i plakatima;
- crkvene pjesme sloganima;
- krunice zvučnicima;
- religiozni simboli postaju političkim simbolima, kao npr. golub, plug itd.

Treća primjena

Vrednote se najčešće posreduju argumentacijom. Njihov će broj opadati budući da više neće nailaziti na opće odobravanje. Kršćanske se vrednote ne mogu više probijati snagom zakona i kaznenim uredbama.

Zadaća:

Nastavi drugim primjerima niz ovih pseudoreligioznih očitovanja u sekulariziranom svijetu.

Pitanje:

Što iz toga proizlazi za suodgovornost kršćana?

Literatura

F

Altermatt, U.,

Katholizismus und Moderne. Zur Sozial- und Mentalitätsgeschichte der Schweizer Katholiken im 19. und 20. Jh. (Zürich, 1989).

Barauna, G./Schurr, V. (izd.),

Die Kirche in der Welt von heute. Untersuchungen und Kommentare zur Pastoral Konstitution "Gaudium et Spes", Salzburg, 1967 (register natuknica!).

Bloch, E.,

Atheismus im Christentum. Zur Religion des Exodus und des Reiches (Frankfurt, 1973).

Blumenberg, H.,

Säkularisierung und Selbstbehauptung (Frankfurt, 1974).

Camps, A.,

Säkularisierung in anderen Religionen: A. Rotzetter (izd.), Geist und Welt: Seminar Spiritualität 3 (Zürich, 1981) 107-115.

- Davis, C.,**
God's Grace in History.
- Eradi, B.,**
The Unifying Force of True Religion: Th. Manickam (izd.), Role of Religions in National Integration (Bangalore, 1984) 4-8.
- Fromm, E.,**
Haben und Sein. Die seelischen Grundlagen einer neuen Gesellschaft (Stuttgart, 1978).
- Gogarten, F.,**
● Verhängnis und Hoffnung der Neuzeit (Stuttgart, 1953).
● Der Mensch zwischen Gott und Welt (Stuttgart, 1956).
- Hili, E.,**
Being Human: A Biblical Perspective (Chapman, 1984).
- Lübbe, F.,**
Säkularisierung. Geschichte eines ideenpolitischen Begriffs (Freiburg, 1965).
- Lück, W.,**
Das Ende der Nachkriegszeit (Frankfurt, 1976).
- Luhmann, N.,**
Funktionen der Religion (Frankfurt, 1977).
- Matthes, J.,**
● Bemerkungen zur Säkularisierungsthese in der neuen Religionssoziologie: D. Goldschmidt und J. Matthes (izd.), Probleme der Religionssoziologie (Köln/Opladen, 1962).
● Die Deutung des gesellschaftlichen Prozesses als Säkularisation: W. Schmidt (izd.), Gesellschaftliche Herausforderung des Christentums (München, 1970) 97-105.
- Mbiti, J.,**
African Religions and Philosophy (London 1969) 48 und 57: A. Rotzetter, Zwischen Afrika und Europa: Franziskus von Assisi. Gemeinsamkeiten, Alternativen, Chancen: Wissenschaft und Weisheit 39 (1976) 42-60.
- Metz, J.-B.,**
● Weltverständnis im Glauben (Mainz, 1966).
● Zur Theologie der Welt (Mainz, 1968).
● Zeit der Orden? Zur Mystik und Politik der Nachfolge (Freiburg, 1977).
- Moltmann, J.,**
Theologie der Hoffnung (München 1966).
- Punsmann, H.,**
● Säkularisierung in soziologischer Perspektive, eine problematische Signatur unserer Zeit, u: A. Rotzetter (izd.), Geist und Welt (Zürich, 1981) 91-106.
● Verantwortung der Orden für die Welt, isto 139-161.
- Richter, H. E.,**
Der Gotteskomplex. Die Geburt und die Krise des Glaubens an die Allmacht des Menschen (Reinbek kod Hamburga, 1979).
- Rotzetter, A.,**
Franziskus von Assisi, Realisator und Kunder des Evangeliums in unserer Zeit: Geist und Leben 51, (1978) 338-347.
- Rotzetter, A. (izd.),**
● Geist wird Leib. Theologische und anthropologische Voraussetzungen des geistlichen Lebens: Seminar Spiritualität 1 (Zürich, 1979).
● Geist und Geistesgaben. Die Erscheinungsformen des geistlichen Lebens in ihrer Einheit und Vielfalt: Seminar Spiritualität 2 (Zürich, 1980).
● Geist und Kommunikation. Versuch einer Didaktik des geistlichen Lebens: Seminar Spiritualität 4 (Zürich, 1982) 88-90 (*odavde slika i tekst*)
- Schillebeeckx, E.,**
Gott - die Zukunft des Menschen (Mainz, 1970).
- Schlageter, J.,**
● Eine Kirche mit weltoffener Spiritualität in einer säkularisierten Gesellschaft: A. Rotzetter (izd.), Geist und Welt. Politische Aspekte des geistlichen Lebens: Seminar Spiritualität 3 (Zürich, 1981) 69-90.
● Eschatologische Hoffnung als Hoffnung für die Welt, isto 41-60.
- Schmäzle, U.,**
Die Not der Kirche: ihre Erneuerung in Europa: A. Camps/G. Hunold (izd.), Erschaffe mir ein neues Volk (Mettingen, 1982) 169-181.
- Teilhard de Chardin, P.,**
● Der göttliche Bereich: Pierre Teilhard de Chardin Werke, 2. sv. (Alten, 1965) 56s. i 193ss.
● Die Messe über die Welt: Lobgesang des Alls (Olten, 1964) 40ss.

Pitali su me:

Mnogi bi se ljudi
strogo povukli od ljudi
i rado bi zauvijek bili sami,
i u tome bi bio njihov mir,
i u tome da budu u Crkvi -
bi li ovo bilo najbolje?

Rekao sam "ne"! I pripazi, zašto.
S kim je sve u redu, zaista,
tomu je na svim mjestima i
među svim ljudima u redu.
S kim, međutim, nije u redu, za njega
na svim mjestima i među svim ljudima
nije u redu.

S kime je u redu,
taj uistinu ima Boga uza se;
tko zaista ima Boga uza se,
taj ga ima na svim mjestima,
i na ulici
i kod svih ljudi
jednako kao i u crkvi ili u pustinju
ili u samostanskoj ćeliji;
kad zaista ima njega i samo njega,
tada takvom čovjeku
nitko ne može stajati na putu.

(Meister Eckhart (+ oko 1328))

Rad s Osnovnim tečajem o franjevačkoj misionarskoj karizmi

- Lekcije
- Dokumenti Crkve i Reda
- Franjevački izvorni spisi

“Osnovni tečaj o franjevačkoj misionarskoj karizmi” (CCFMC) je otpočetak koncipiran i obrađen međufranjevački, internacionalno i interkulturalno. On obuhvaća 25 lekcija u formatu A4 s prosječno 30 stranica. Na početku je uvod u strukturu i metodu učenja tečaja.

Dokumenti Crkve

- Dekret o misijskoj djelatnosti Crkve “Ad Gentes”
- Izjava o odnosu Crkve prema nekršćanskim religijama “Nostra aetate”
- Apostolsko pismo “Evangelii nuntiandi”
- Držanje Crkve prema pripadnicima drugih religija
- Enciklika “Redemptoris Missio”
- Enciklika “Redemptor Hominis”
- Dijalog i naviještanje
- Za budućnost u solidarnosti i pravednosti
- Papinsko vijeće “Cor unum”

Dokumenti Reda

- Medellín, 1971: Generalni kapitul OFM
- Madrid, 1973. Pozvanje našega Reda danas
- Mattli, 1978. Treće plenarno vijeće OFM Cap
- Mattli, 1982. Međufranjevačka poruka
- Asiz, 1982. Konferencija o islamu
- Gubbio, 1982. Izjava o ekološkoj situaciji
- Bahia, 1983. Vijeće Reda OFM
- Pravilo Trećeg reda

Franjevački izvorni spisi

- Spisi svetog Franje Asiškog
- Spisi svete Klare
- Život i čudesa svetog Franje Asiškog (Toma Čelanski)
- Legenda trojice drugova
- Legenda Perusina
- Franjo, andeo sa šest pečata (prema svetom Bonaventuri)

Struktura tečaja

A. Franjevačka obitelj – nositeljica posebne misije

1. Kršćanstvo kao religija utjelovljenja
2. Franjevačka obitelj
3. Međufranjevačka suradnja danas
4. Formacija i daljnja formacija

B. Temelji franjevačke misionarske karizme

5. Biblijsko-proročka podloga franjevačke misije
6. Izvor misije u tajni Trojstva
7. Franjevačka misija prema ranim izvorima
8. Vjernost i izdaja: povijest franjevačke misije
9. Franjevačka misija prema suvremenim izvorima

C. Religiozno-mistična dimenzija franjevačke misionarske karizme

10. Jedinstvo kontemplacije i misije
11. Odluka za Krista i univerzalna širina
12. Univerzalno bratstvo/sestrinstvo: pomirenje s Bogom, čovjekom i prirodom
13. Franjevačko poslanje i naviještanje Riječi
14. Sestre i braća u sekulariziranom svijetu
15. Dijalog s drugim religijama – franjevački put
16. Susret s muslimanima
17. Interkulturacija kao franjevačka zadaća
18. Franjevački san jedne ameroindijanske Crkve

D. Socijalno-politička dimenzija franjevačke misionarske karizme

19. Franjo Aisiški i opredjeljenje za siromašne
20. Teologija oslobođenja iz franjevačke perspektive
21. Proročka kritika društvenih sustava iz franjevačke perspektive:
Prvi dio: kapitalizam
Drugi dio: marksizam
22. *Kao muško i žensko stvori ih...*
Franjevački izazov
23. Franjevački mirotvorni rad
24. Naš odnos prema znanosti i tehnici

Sažetak

25. Stalna zadaća franjevaca u Crkvi